

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАКТОРИНГОВИХ КОМПАНІЙ

Факторинг в Україні почав динамічно розвиватися з 2001 року. Протягом останніх десяти років зберігається тенденція нарощування обсягу факторингових операцій.

Однак, дана галузь фінансових послуг невід'ємно пов'язана з невизначеністю та високим рівнем ризику, загрозами різного характеру, спричиненими недосконалістю правових норм та економічною ситуацією в Україні та світі цілому.

Цивільний кодекс України [2, гл. 73 ст. 1077] визначає факторинг як фінансування під відступлення права грошової вимоги. Сутність економічного механізму факторингу полягає в тому, що одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату (у будь-який передбачений договором спосіб), а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника).

Питання правильної організації бухгалтерського обліку факторингової компанії та чіткого розмежування фінансових результатів, які вона отримує від різних видів господарських операцій (господарських процесів, напрямів господарської діяльності), актуалізує необхідність дослідження всього спектру послуг підприємства-фактора. Це дозволить розмежувати його основну (операційну та іншу операційну) діяльність з іншими її видами.

Основна діяльність факторингових компаній поділяється на операційну та іншу операційну.

До операційної діяльності таких компаній пропонуємо віднести два основних напрями, в яких працюють підприємства-фактори, визначених за географічної ознакою (залежно від юридичного місця розташування контрагентів):

1. Внутрішній факторинг (суб'єкти факторингової угоди – постачальник, покупець і фактор – перебувають під юрисдикцією однієї країни):

1.1. Зворотній факторинг (фактор має право повернути клієнту право грошової вимоги у разі несплати боржником за своїми зобов'язаннями, а також відшкодувати суму фінансування і комісії за надане факторингове обслуговування).

1.2. Беззворотній факторинг (фактор приймає ризики факторанта і не має права повернення грошової вимоги).

1.3. Беззворотній із заставою (фінансування з вимогою до клієнта надати заставу для покриття суми наданого фінансування).

1.4. Закупівельний (реверсний) факторинг здійснюється за ініціативи покупця. Фактор викупує у постачальника дебіторську заборгованість за номіналом, а покупець повертає вартість профінансованого відвантаження по закінченню відстрочки платежу.

1.5. Консенсуальний факторинг (беззаставне фінансування клієнта на купівлю товару або послуг у певного постачальника з метою подальшої поставки дебітору під замовлення).

1.6. Тендерний факторинг (фінансування клієнта (гроші виграні на тендер) задля ліквідації касового розриву, що утворюється внаслідок відстрочки платежу за конкурсним контрактом).

1.7. Конф'ормінг (фінансування поставки за фактом їх підтвердження торговою мережею на підставі партнерських відносин та стратегічної угоди між фактором, покупцем та постачальником).

1.8. Факторинг-реструктуризація (послуга з реструктуризації боргів боржника).

2. Міжнародний факторинг (суб'єкти факторингової угоди – постачальник, покупець і фактор – перебувають під юрисдикцією різних країн):

2.1. Експортний факторинг (двухфакторний механізм фінансування для клієнта та постачальника, які є резидентами різних країн, де фактор постачальника фінансує експортера, а фактор покупця приймає кредитний ризик та здійснює інкасацію дебіторської заборгованості).

2.2. Імпортний факторинг (двухфакторний механізм фінансування для клієнта та постачальника, які є резидентами різних країн, де фактор постачальника фінансує експортера та адмініструє заборгованість покупця, а фактор покупця приймає всі кредитні ризики).

Зауважимо, що окрім самого факторингу факторингова компанія може надавати ряд інших послуг, які слід віднести до іншої операційної діяльності. До таких послуг відносимо господарські операції з надання гарантій, юридичні послуги, лізинг, аутсорсинг та інші господарські операції операційного характеру (страхування, витрати на управління тощо).

Окреслені господарські операції й формують, таким чином, іншу операційну діяльність підприємства-фактора:

1. Гарантія:

1.1. Гарантія авансового платежу (послуга з уникнення постачальником ризику несвоєчасного отримання авансового платежу).

1.2. Гарантія платежу (послуга з уникнення постачальником ризику несплати грошової вимоги).

1.3. Гарантія виконання (послуга з виконання фактором договірних зобов'язань покупця перед постачальником).

1.4. Тендерна гарантія (компенсації витрат організатору тендера на проведення нового тендера).

1.5. Післятендерна гарантія (забезпечення зобов'язань заявника за договором як гарантійного внеску).

2. Юридичні послуги (щодо ліцензування, укладання договорів, юридичний супровід господарської діяльності, ін.)

3. Лізинг:

3.1. Оперативний лізинг (господарська операція, що передбачає передачу орендарю основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем, на умовах інших, ніж ті, що передбачаються фінансовим лізингом [1, ст. 14]).

3.2. Фінансовий лізинг (господарська операція, що передбачає передачу орендарю майна, яке є основним засобом згідно з Податковим кодексом України (ПКУ) і придбане або виготовлене орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних з правом користування та володіння об'єктом лізингу [1, ст. 14]). Згідно ст. 14 ПКУ [1] лізинг вважається фінансовим, якщо відповідний договір містить одну з таких умов:

- об'єкт лізингу передається на строк, протягом якого амортизується не менш як 75 відсотків його первісної вартості, а орендар зобов'язаний на підставі лізингового договору та протягом строку його дії придбати об'єкт лізингу з наступним переходом права власності від орендодавця до орендаря за ціною, визначеною у такому лізинговому договорі;

- балансова (залишкова) вартість об'єкта лізингу на момент закінчення дії лізингового договору, передбаченого таким договором, становить не більш як 25 відсотків первісної вартості ціни такого об'єкта лізингу, що діє на початок строку дії лізингового договору;

- сума лізингових платежів з початку строку оренди дорівнює первісній вартості об'єкта лізингу або перевищує її;

- майно, що передається у фінансовий лізинг, виготовлене за замовленням лізингоотримувача та після закінчення дії лізингового договору не може бути використаним іншими особами, крім лізингоотримувача, виходячи з його технологічних та якісних характеристик.

4. Аутсорсингові послуги (планування діяльності, аудиторські послуги, контроль якості, бухгалтерські послуги, оптимізація оподаткування, логістика, ін.)

5. Інші господарські операції операційного характеру (страхування, витрати на управління тощо).

Таким чином, дослідження особливостей діяльності факторингових компаній (як небанківських фінансово-кредитних установ) через ідентифікацію всього спектру господарських операцій їх операційної діяльності дозволило структурувати такі операції для цілей бухгалтерського обліку на підприємстві факторі та встановити їх місце в системі об'єктів бухгалтерського обліку.

Розмежування господарської діяльності факторингової компанії достовірно та в повному обсязі забезпечить можливість отримати інформацію про обсяги факторингових операцій, їх доходність, рівень прибутку від здійснення факторингу та іншої операційної діяльності).

Поділ факторингових операцій на міжнародний та внутрішній факторинг сприяє визначенню прибутковості того чи іншого виду факторингу, доцільності здійснення зовнішньоекономічної діяльності та аналізу всіх можливих загроз ведення діяльності з іноземними контрагентами.

Отже, проведене групування господарських операцій факторингових компаній в частині операційної діяльності дозволить в подальших дослідженнях удосконалити організацію бухгалтерського обліку в таких компаніях, врахувати специфіку таких операцій при формуванні облікової політики небанківської фінансово-кредитної установи, а також сприятиме формуванню обліково-аналітичного забезпечення управління факторинговою компанією в цілому, утворюючи інформаційне підґрунтя для ефективного керівництва фірмою.

Список використаної літератури:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.